

*Іващенко О. А.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов,
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України,
м. Черкаси*

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СЛУЖБИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

За останні роки зміст роботи фахівців служби цивільного захисту суттєво змінився, а її складність значно зростає. Діяльність фахівців проходить як у звичайних умовах (профілактика надзвичайних ситуацій, пожежно-технічне обстеження об'єктів, дослідження пожеж та надзвичайних ситуацій), так і в екстремальних – на пожежах різних категорій складності, під час ліквідації наслідків техногенних аварій, стихійних лих, рятування людей. Кардинальні зміни в змісті й умовах діяльності потребують від фахівців не лише фізичної та професійної підготовки, а й сформованості комплексу психолого-педагогічних професійно важливих якостей. З огляду на це одним із найважливіших складників професійної компетентності майбутніх фахівців служби цивільного захисту є психолого-педагогічна компетентність, що передбачає єдність особистісного та професійного аспектів.

Зміст психолого-педагогічної компетентності передбачає: психолого-педагогічні знання; психолого-педагогічні вміння (організаторські, комунікативні, гностичні); мотивацію до оволодіння психолого-педагогічною компетентністю, прагнення до набуття високого рівня професійної компетентності; психологічну зрілість (здатність брати на себе відповідальність за власні вчинки, життєву й професійну самореалізацію); вміння швидко і творчо опановувати професійні знання й уміння та реалізувати їх у практичній діяльності; здатність до конструктивної співпраці та партнерських взаємин із людьми за умови збереження особистої незалежності та самоповаги; прагнення до освіти, самовдосконалення та творчості.

Концептуальною основою формування психолого-педагогічної компетентності майбутнього фахівця служби цивільного захисту слугують особистісний, діяльнісний і компетентнісний підходи. Особистісний підхід передбачає орієнтацію педагогічного процесу на особистість як мету, суб'єкт, результат, а також головний критерій його ефективності. Цей підхід наполегливо вимагає визнання унікальності особистості, її інтелектуальної і моральної свободи, права на повагу. Упровадження особистісного підходу в навчальний процес передбачає формування в курсантів таких якостей: прийняття світу та інших людей такими, які вони є; відчуття потреб та можливостей інших людей, безоцінність суджень, безконфліктність у спілкуванні з оточенням; здатність децентрувати увагу й наближатися до інтересів інших осіб; формування системи гуманістичних цінностей, що не суперечить індивідуальній неповторності оточення та сприяє творчій реалізації в соціумі; сформована рефлексія, прагнення

до самовдосконалення, відкритість до освоєння нового досвіду; уміння опанувати професійні знання в їхній цілісності; комфортні відчуття в ситуаціях спілкування.

Особистісний підхід сприяє усвідомленню суб'єкта себе як особистості, передбачає створення у навчанні і вихованні відповідних умов для природного процесу саморозвитку задатків і творчого потенціалу особистості, сприяє самостановленню, самоутвердженню та самореалізації. Такий підхід передбачає свободу особистості в навчальному процесі, де вона може вільно обирати професійне спрямування, що оптимізує професійне зростання майбутнього фахівця.

У формуванні психолого-педагогічної компетентності важливу роль відіграє діяльнісний підхід, в основі якого – положення про єдність психіки суб'єкта з діяльністю. Діяльнісний підхід ґрунтується на визнанні діяльності основою, засобом і вирішальною умовою розвитку особистості. Цей факт обумовлює необхідність реалізації в педагогічному дослідженні і практиці діяльнісного підходу, що тісно пов'язаний із особистісним. Діяльність представлено як активність, що виявляється у взаємодії з навколишнім світом та полягає в розв'язанні проблем, що становлять сутність життя людини. З огляду на це, наголосимо, що навчальний процес – ефективний, коли він організовує пізнавальну діяльність курсантів. У центрі навчального процесу повинен перебувати курсант, що й формує вектор розвитку особистості. Діяльнісний підхід спрямовує спеціальні зусилля на відбір і організацію таких видів діяльності, які активізують навчання і переводять тих, хто навчається, в позицію суб'єктів пізнання, праці та спілкування. Це передбачає вироблення певних умінь: обирати цілі, планувати, організовувати, виконувати, регулювати, контролювати діяльність, аналізувати і оцінювати її результати.

Для формування психолого-педагогічної компетентності майбутніх пожежників-рятувальників необхідне впровадження в навчально-виховний процес компетентнісного підходу, що являє собою сукупність загальних принципів окреслення цілей освіти, відбору змісту освіти, організації освітнього процесу й оцінювання освітніх результатів. Сутність компетентнісного підходу полягає в розвитку самостійності курсантів у різних сферах діяльності на основі використання соціального досвіду.

Список використаних джерел

1. Бикова О. В. Формування готовності до професійної діяльності майбутніх офіцерів пожежної охорони : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2001. 204 с.
2. Гура О. І. Психолого-педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу: теоретико-методологічний аспект : монографія. Запоріжжя : ГУ «ЗІДМУ», 2006. 332 с.